

L'APOSTA MUNICIPALISTA: EL POTENCIAL TRANSFORMADOR DEL MÓN LOCAL¹

Gemma Ubasart Gonzàlez

Prometeo Research Fellow – Facultat Llatinoamericana de Ciències Socials, Seu Equador

RESUM: El món local ha estat tradicionalment un espai privilegiat per l'experimentació i la transformació a Catalunya. En un moment com l'actual, immersos en una forta crisi econòmica, política i nacional, interessa tenir en compte el paper que pot jugar aquesta esfera de vida política i governamental. Al llarg de l'article es fa un recorregut històric per la porosa frontera entre moviments socials i partits polítics, i s'aprofundeix en el cas concret del municipalisme de moviment en el canvi de mil·lenni i el llegat que ha deixat aquesta experiència. Posteriorment, s'entra en el debat sobre la política de la hibridació entre vells i nous actors, i també, subjectes polítics i socials, i s'apunten possibles futures apostes de transformació en el món local.

PARAULES CLAU: municipalisme, moviments socials, crisi, transformació, participació, món local.

RESUMEN: El mundo local ha sido tradicionalmente un espacio privilegiado para la experimentación y la transformación en Cataluña. En un momento como el actual, inmersos en una fuerte crisis económica, política y nacional, interesa tener en cuenta el papel que puede jugar esta esfera de vida política y gubernamental. El artículo hace un recorrido histórico por la porosa frontera entre movimientos sociales y partidos políticos, y profundiza en el caso concreto del municipalismo de movimiento en el cambio de milenio y el legado que ha dejado esta experiencia. Posteriormente, se debate sobre la política de la hibridación entre viejos y nuevos actores, y también, sujetos políticos y sociales, y se apuntan futuras apuestas posibles de transformación en el mundo local.

1. Part d'aquest article recull les reflexions realitzades per l'autora al llibre DDAA (2013).

PALABRAS CLAVE: municipalismo, movimientos sociales, crisis, transformación, participación, mundo local.

ABSTRACT: The local environment has traditionally been a prominent place for experimentation and transformation in Catalonia. At times like the present, steeped in a severe economic, political and national crisis, it is important to bear in mind the role that this sphere of political and governmental life can play. This article takes a historical look at the porous boundary between social movements and political parties and examines in depth the specific case of social movement municipalism at the turn of the millennium and the legacy of that experience. The article then looks at the debate on the politics of hybridisation between old and new actors, as well as political and social subjects, and identifies possible future approaches to transformation in the local environment.

KEYWORDS: municipalism, social movements, crisis, transformation, participation, local environment.

1. La porosa frontera entre moviments socials i partits polítics

Ja és clàssica la discussió al si dels moviments socials, però també en la literatura acadèmica, sobre el pas a la lluita institucional que fan alguns col·lectius socials. Aquest fet trastoca compartiments estancs en els quals tradicionalment situem els actors polítics, això és, les fronteres estàtiques que separen els partits polítics, els grups d'interès i els moviments socials. Ibarra (2005) sintetitza en un quadre analític les característiques assignades a cada una d'aquestes categories. Així doncs, els partits polítics volen exercir el poder polític, tenen una forma organitzativa jeràrquica, un discurs global i prioritzen l'acció electoral; els grups d'interès pretenen pressionar el poder polític, tenen una organització formalitzada i un discurs sectorial; i els moviments socials busquen canviar el poder polític, tenen una forma organitzativa

que és horitzontal i informal, un discurs transversal, i una forma d'acció no convencional.

Ens interessa, però, situar l'agència política en el context geogràfic de l'Europa occidental. Per a fer això, convé explicar la ruptura o transició en la forma de dur a terme l'acció política que es produeix entre el període keynesianofordista (1945-1970) i el període posterior a aquest i que arriba fins als nostres dies. Durant els «trenta gloriosos» es polititza bàsicament una fractura social (la de classe), amb dos instruments organitzatius hegemònics i complementaris (el partit de massa i el sindicat de classe), un repertori d'acció centrat en l'àmbit electoral i laboral (processos electorals, manifestacions i vagues), unes demandes orientades principalment a l'Estat —com a actor central— i la construcció d'una organització social conseqüent amb aquest model (un oci i uns serveis coherents amb una societat adultocèntrica i un model de família nuclear). En aquest context, el cicle de protesta dels anys seixanta i setanta (Tarrow, 1997) suposa una impugnació general del model keynesianofordista per l'esquerra (cal advertir que en aquest article només ens fixarem en el vessant polític i organitzatiu d'aquest complex procés).

La irrupció movimentista del període —que va des del maig del 68 francès fins a *l'autunno caldo* italià, les mobilitzacions ecologistes i pacifistes alemanyes, passant per les lluites per la llibertat política al sud del continent— visibilitza l'existència de joves generacions europees diferents de les dels seus pares. Aquests nous subjectes ja no visqueren durant la guerra ni en els primers anys de la postguerra, i les seves mentalitats i pràctiques xoquen amb un model polític, social i cultural que ha restat immòbil durant tres dècades. En aquest cicle de protesta es polititzen més fractures socials (gènere, generació, ètnia) que la històrica de classe, sorgeixen noves demandes (ecologistes, pacifistes, anticonsumistes, democratitzadores), es construeixen amb força noves formes organitzatives (els col·lectius, la xarxa, la importància de la proximitat) i augmenta el repertori d'acció cap a noves formes d'acció política no convencional. En alguns contextos, la relació entre el nou i el vell és harmònica, però en la majoria de casos esdevé conflictiva i en alguns casos fins i tot contraposada.

Avancem una mica en el temps. Gran part dels moviments socials i polítics transformadors que es consolidaren al llarg dels anys vuitanta i noranta

podem relacionar-los amb aquest context de canvi. Un marc que supera el model keynesianofordista dominant en dècades anteriors, i no només com a règim d'acumulació i de garantia de drets polítics, sinó, i sobretot, a manera de regulació. Així doncs, s'explica la consolidació d'una multiplicitat d'organitzacions socials de diversos tipus —tinguin aquestes un caire reivindicatiu (moviments socials i col·lectius) o de prestació de serveis (voluntariat i ONG)— i també l'experimentació amb noves formes de representació politicoinstitucional (Offe, 1988). Sorgeixen, en aquest sentit, els partits verds (amb força a Alemanya i als països nòrdics),² fórmules que pretenen la superació de la tradició ideològica i organitzativa dels clàssics partits comunistes (amb experiències com les d'Izquierda Unida a l'Estat espanyol o Refundazione Comunista a Itàlia), apostes municipalistes plurals (amb força al Principat, ja des de la recuperació democràtica), etc.

En el cas dels països de l'Europa del sud cal tenir en compte que l'arribada tardana tant de la democràcia com del desenvolupament de l'Estat garantista i del benestar genera unes peculiaritats pròpies, les quals se superposen, en el cas de Portugal, l'Estat espanyol i Grècia, construcció i reestructuració de diverses realitats: agència política i manera d'entendre la democràcia, model de benestar, model d'Estat de dret, etc. Pel que fa al tipus d'acció i actors polítics, es du a terme el procés de construcció de la democràcia representativa els primers anys de la dècada dels vuitanta, entre altres, amb la consolidació d'un sistema de partits i de representació sindical, així com el reconeixement del dret de vaga i de manifestació, semblant al procés que fan durant els «trenta gloriosos» keynesianofordistes els veïns del nord. Aquesta transició es desenvolupa de manera superposada amb les crítiques i pràctiques que reclamen una superació del model, amb demandes d'obertura, de formes més directes i participatives en el sistema polític, i també d'innovadores experimentacions d'organització i d'acció política, coherents amb les dinàmiques que de manera contemporània es vivien a Europa.

2. Experiències que animen també a la consolidació del projecte d'Iniciativa per Catalunya – Els Verds.

2. El municipalisme de moviment a Catalunya com a aposta política en el canvi de mil·lenni

En aquesta dinàmica general exposada, l'evolució des dels anys de postguerra fins a l'actualitat, és on cal situar l'aposta que, a partir del tombant del mil·lenni, du a terme una part dels moviments socials del Principat. Esgotat el cicle de protesta que va des de la irrupció del moviment *okupa* a les mobilitzacions contra la guerra (1996-2003), aquests tracten de materialitzar la premissa popularitzada pel moviment global —«pensa globalment, actua localment»— a la geografia catalana. I ho fan mitjançant dues apostes polítiques: la renovació del moviment veïnal i la participació de col·lectius socials en conteses electorals locals. Ens centrarem en aquesta última pràctica, ja que ens interessa per avançar en l'argument del text. Així doncs, activistes i organitzacions socials comencen a organitzar-se en l'àmbit local per presentar-se a les eleccions.

Si bé cal reconèixer que el sorgiment d'apostes electorals municipalistes des del teixit social no és una novetat, hem de dir que sí que ho és la seva extensió numèrica i geogràfica. Així doncs, en la darrera dècada, i sobretot a partir de les eleccions locals de 2007, al Principat es multiplica la creació de candidatures alternatives i populars a partir de la confluència de diversos actors locals del teixit i dels moviments socials. En l'actualitat podem comptar amb més d'un centenar d'aquestes amb representació institucional. També cal dir que aquestes experiències es troben radicades en municipis de mida molt diversa i per tota la geografia catalana, i destaquen de manera important a pobles i ciutats de la regió metropolitana (De Jódar i Fernández, 2012; Ubasart, 2012 a i 2012 b).

Es tracta d'una clara difuminació de la frontera conceptual, que s'ha exposat a l'inici del text, la qual separa el que és un partit polític i el que és un moviment social.³ Des del municipi, des de la proximitat, es treballa per construir unitat popular. Els processos d'unitat popular difereixen de les clàssiques unitats d'esquerra. Es pretén interpel·lar —encara que no sempre s'aconsegueixi—, a escala municipal, molts cops d'una manera intuïtiva més

3. En més d'un article ens hem preguntat si som davant d'una nova categoria en la tipologia d'actors polítics (Murgui i Ubasart, 2010).

que fruit de reflexions teòriques elaborades, al conjunt de la ciutadania i apel·lar a la contraposició d'interessos entre els de baix i els de dalt. I, per tant, buscar construir espais amplis, construcció de *demos* social a escala local. La innovació que presenten pot resumir-se en: aquestes candidatures tenen un model de municipi com a aposta (inclusiu, sostenible, participatiu), però també defensen una altra manera de fer política, tant a la institució com a l'organització. En aquestes adquireixen una centralitat rellevant conceptes com ara participació, transparència i treball de proximitat.

Vivim un moment de canvi d'època. I els moviments socials —que, com ens ha ensenyat la història, molts cops van per davant— intueixen i mostren respostes emancipadores a les modificacions regressives del model. Així doncs, pel que fa a partits polítics d'esquerres i sobiranistes, aquestes candidatures presenten com a valor afegit la seva forma de fer política, per la vinculació que teixeixen amb els moviments, el teixit social i les entitats culturals, juvenils i d'oci, per la idea que tenen de política al servei de la comunitat, per la cerca d'instruments per acostar la política a la ciutadania, i el foment de la participació i de la transparència. Respecte als moviments socials clàssics, no abandonen el carrer però lluiten per fer seu, de la ciutadania organitzada, un trosset d'Estat, d'institució; per tenir veu directa als plens dels ajuntaments i, en alguns casos, al govern de municipis, i per influenciar, des de dins, la gestió i les polítiques públiques.

El fet a destacar és que aqueixa amalgama de col·lectius i organitzacions que havien actuat al llarg del canvi de mil·lenni com a moviments socials, traspassen la frontera i adopten un nou front més de lluita: la institucional. El pragmatisme que dóna la proximitat pot ser una de les raons per a explicar la facilitat amb la qual es fa aquest salt, quan es tanca el cicle de lluites globals; la capacitat de construir un canvi d'escenari i provocar una estructura d'oportunitat política que en l'entorn peninsular només es dóna al Principat. També podem trobar raons en la història democràtica catalana i la centralitat que ha ocupat la política local al país. Sense anar més lluny, la victòria republicana a les eleccions municipals de 1931 fou el desencadenant de l'etapa de revolució que s'obrí als anys trenta.

3. El llegat del municipalisme alternatiu i popular i la irrupció de la crisi econòmica i política

L'aposta municipalista de moviment durant el canvi de mil·lenni ha estat una experiència que ha donat resultats molt interessants, tant si observem aquesta realitat des d'un prisma polític com si ho fem des d'un prisma acadèmic. Catalunya ha estat l'espai geogràfic de l'entorn immediat on aquestes experiències han fructificat d'una manera més productiva, tant per la seva extensió numèrica (nombre de candidatures i de votants) com per l'impacte que ha tingut en la vida política de molts municipis. Només reconeixent les importants modificacions que ha operat aquesta realitat en el món municipal podem pensar en els reptes actuals, en plena crisi econòmica i política.

Així doncs, i en primer lloc, cal dir que es polititzen les arenes locals. Com a efecte de l'entrada en escena de candidatures alternatives i populars, es produeix una activació d'un gruix important de ciutadans i ciutadanes al voltant de la cosa pública. L'aparició d'aquestes candidatures suposa una activació de més persones i més intensitat en la vida política local. El debat sobre el present i futur del municipi s'amplia més enllà dels actors que l'havien «monopolitzat» fins al moment: agrupacions locals partits polítics i funcionaris de l'ajuntament. Però, a més, les qüestions a discutir esdevenen més polítiques que de gestió: es vol redibuixar models de municipi. Com a imatge simbòlica pot veure's la revitalització dels plens —hi ha més política i més interès ciutadà per saber què s'hi discuteix— o la multiplicació d'espais on es discuteix de política local, també en el món juvenil.

En un segon lloc, pot afirmar-se que es consolida un nou eix de conflicte i demandes. A part dels tradicionals eixos social i nacional, es posiciona una nova fractura amb força: la que té a veure amb el formalisme polític institucional *versus* l'acció política no exclusivament institucional (com el batejava Joan Subirats en un article d'opinió), la que fa referència a la radicalitat democràtica. No només importa el contingut sinó també la forma d'exercir política local. Cal obrir canals d'interrelació entre Estat i societat, és a dir, consolidar mecanismes i processos de participació ciutadana per acostar la política a la quotidianitat de les persones. Però també existeix una preocupació per la democràcia interna de les mateixes organitzacions: s'assagen

formes més horitzontals de participació com ara les assemblees obertes, les rotacions de càrrecs, la decisió col·lectiva de la finalitat del recurs, etc. Aquest tercer eix entroncà directament amb alguns dels anhels del moviment del 15M.

En tercer lloc, i com a conseqüència de l'anterior, la conflictivitat fa que les institucions es tornen més permeables i obertes, i per això esdevenen font de preocupació el foment de la participació ciutadana i la transparència. Aquestes dues qüestions esdevenen ítems importants en la disputa local en ple segle XXI. Per exemple, pot veure's l'important pes que adquireixen aquestes qüestions en les queixes que rep la Sindicatura de Greuges: en els informes que presenta aquest ens les reclamacions en favor d'unes institucions obertes i permeables als ciutadans no deixen de créixer.

I, en un quart lloc, i en relació amb els actors transformadors que actuen en un municipi, cal dir que s'identifiquen modificacions interessants. Per un cantó, les persones que provenen de moviments socials i el teixit ciutadà, un cop les seves organitzacions han accedit a càrrecs de representació, aprenen a funcionar en la complexitat que operen les administracions públiques i adquireixen importants coneixements de gestió pública. També, i no és menys important, la participació en la disputa electoral els introdueix en terrenys que no havien trepitjat anteriorment i, per tant, els obliga a mobilitzar un altre tipus de recursos diferents dels que estaven acostumats a emprar, amb les contradiccions i transformacions que suposa la construcció d'estratègies per aconseguir vots i càrrecs. S'aprèn a dissenyar campanyes electorals, a llegir les demandes de la ciutadania no organitzada, a parlar un llenguatge quotidià, etc.

Per un altre cantó, els partits d'esquerra (més ICV que ERC) també operen canvis. Aquests se senten interpel·lats, ja no tenen el monopoli de la representació institucional de voluntats emancipadores, i molts d'ells operen una obertura respecte al teixit i moviments socials; alhora, també s'identifiquen modificacions internes, tant en l'organització com en les agendes de les qüestions que s'han de prioritzar. Actualment, moltes de les agrupacions locals de partits d'esquerra plantegen estratègies de confluència amb altres actors polítics i ciutadans. De la mateixa manera que candidatures alternatives i popu-

lars comencen a obrir-se a construir projectes compartits amb aquells actors amb els quals una dècada abans competien.

Aquestes transformacions irrompen de manera important en la vida política local, però no només en aquest àmbit. Dinàmiques d'abast supramunicipal o nacional que es plantegen en els últims anys, a mig camí entre el social i la representació institucional, no són alienes a aquests canvis que provoquen, en part, l'entrada en escena de les candidatures alternatives i populars. Aquí, doncs, podríem situar el pas que fan les Candidatures d'Unitat Popular de presentar-se a les eleccions al Parlament de Catalunya el passat 2011, la crida del Procés Constituent i els focus d'agregació que sorgeixen a partir de la posada en escena de Teresa Forcadès i Arcadi Oliveres, el desafiament de Podemos en la contesa europea, etc.

4. El vell i el nou: política de la hibridació

Però, mentre a terres catalanes es consolida un projecte municipalista de moviment a finals de la dècada passada, amb un peu dins i un peu fora de la institució, intentant moure's en tres eixos polítics (ideològic, nacional i radicalitat democràtica), la crisi financera i econòmica irromp amb força. Aquest fet introdueix una variable externa que impacta en projectes i ritmes de treball. La construcció d'hegemonia, organització i acció política, a poc a poc i des de baix, ja no pot ser l'única forma política a edificar. L'aposta per gestar una altra manera de fer política des del municipalisme de moviment es veu interpellada per les condicions estructurals. El context canvia i, per tant, les possibilitats i necessitats de l'acció i l'organització política no poden restar immòbils. L'aposta municipalista de moviment ha generat un escenari interessant en l'àmbit local, però també pot haver tocat sostre com a estratègia única de canvi. Després d'una dècada s'ha generat la riquesa necessària que pot permetre fer un salt qualitatiu.

La politització de la vida política local, la introducció de noves agendes de política pública i la consolidació de cerca de participació i transparència a les administracions, la irrupció de nous subjectes socials i ciutadans que formen part de la representació institucional, ens situen en un escenari diferent que permet començar a pensar en la construcció d'alternatives polítiques majori-

tàries amb capacitat de governar. Aquestes poden vindre, com de fet s'identifica en diversos debats ciutadans, d'aliances entre vells i nous actors, entre subjectes socials i partidistes. L'objectiu que alguns comencen a visualitzar i proposar no es tracta només d'un canvi en els actors en el govern de pobles i ciutats, sinó que aquesta hauria de servir per a la construcció de nous escenaris que permetin una obertura d'oportunitats de canvi en un moment on no sembla visualitzar-se per on ha de venir la transformació. Potser ja no n'hi ha prou a estar presents a les institucions, sinó que és necessari canviar la realitat de la gent des de les institucions, passar d'un impacte simbòlic a un de material. I en el cas català, es presenta en el món local un escenari molt atractiu.

En un context de crisi de la majoria de forces polítiques del sistema de partits, altres actors que els que han jugat tradicionalment en l'àmbit institucional, han d'entrar a escena i buscar incidir tant en els poders públics com en els partits que aposten pel canvi social. Aquestes noves subjectivitats, personals i col·lectives (el cas de les candidatures alternatives i populars és un exemple d'àmbit local), poden aportar nous continguts, però sobretot noves formes de fer política. El context ha canviat i ja no valen les mateixes fórmules que les que van funcionar en èpoques passades. No en va, partits i sindicats surten força malparats en les enquestes d'opinió. Les innovacions en la representació política són necessàries per a recuperar la confiança en la política i la preocupació de la ciutadania en la cosa pública. La tan anhelada regeneració democràtica pot ser possible amb l'entrada de noves sensibilitats i projectes a l'escena pública, política i partidista.

Els nous actors, però, no podran aconseguir hegemonies polítiques i electorals per si sols. Diverses subjectivitats, amb històries, experiències i narratives pròpies, han de començar a confluïr. Des de la diversitat i la pluralitat, cal començar a pensar en un canvi d'escenari. El nou i el vell, però també el polític i el social, han de poder dialogar de manera constructiva, han de ser conscients del greu panorama que tenim al davant i voler canviar-lo. No és una tasca fàcil, però és un repte en el qual ens juguem el futur. Si assumim que cal fer ús de la lluita institucional, no de manera exclusiva evidentment, cal tenir en compte que les lògiques electorals no són les mateixes que les del carrer. El que importa en la lluita per a l'accés a les institucions és aconseguir el màxim nombre de vots, de càrrecs electes i de governs. Si bé la irrupció

de nous actors que entrin a jugar en el joc electoral és imprescindible, també ho és la necessitat d'articular algun tipus de col·laboració amb actors polítics tradicionals i teixit social.

Ningú pot continuar fent el que feia sense reinventar-se. Cal ser capaços de construir futurs comuns i anhels compartits, de reconstruir identitats, d'identificar clarament allò amb què ens enfrontem i no despistar-nos pel camí, de parlar llenguatges compartits que possibilitin la sintonia amb les majories socials. Cal arriscar-nos a sortir del nostre nucli d'iguals, a aprendre i conèixer noves realitats, fins i tot trobar-nos amb aquells i aquelles amb qui ens hem enfrontat en un passat. En política no valen postures maniquees de bons i dolents. Cal ser més estratègics i menys moralistes. També és important no confondre allò què és amb allò que es voldria que fos. Haurem de saber escoltar a persones amb bagatge tècnic que ens ajudin a fer el camí. I això, sobretot, en un moment de ruptura d'un model i d'unes pautes a les quals totes i totes ens havíem acostumat a operar seguint uns rols determinats.

5. El municipi com a espai d'obertura d'un nou escenari?

A Catalunya, l'escenari municipal ha estat un espai històricament important d'experimentació i transformació. No en va, la II República és proclamada des de Catalunya com a resultat d'unes eleccions locals (d'obligada lectura l'apunt Domenech, 2014). I l'antifranquisme i la transició no pot explicar-se sense les lluites i la construcció d'alternatives que es consoliden en els municipis i barris. Ja en període democràtic, el municipalisme fou bandera de transformació: i no només enarborada pels partits polítics amb representació en altres institucions, sinó també per experiències ciutadanes locals, menys conegudes, però que van existir des d'un primer moment.

Així doncs, durant els anys vuitanta van tenir un pes relativament important les candidatures independents, sobretot en municipis petits i molt petits (de menys de 5.000 habitants). Aquest fenomen va créixer en un context en el qual acabaven de reeixir els fronts populars, les enteses entre PSC-PSUC, per l'hegemonia que va prendre CIU al territori. Aquest fet es produïa contra pronòstic, en una societat extremadament d'esquerres si la comparem amb altres

societats d'aquella època (ens ho diuen les dades demoscòpiques d'ara⁴ i ens ho deien les de llavors). També es troben unes experiències més polititzades i en municipis més grans, que s'inspiraven en la idea d'«unitat popular»: el cas de la CUPA a Arbúcies, el COP a Ripollet i la UM9 a Ribes.

Durant els anys noranta van proliferar les *marques blanques* de partits d'esquerres (PM vinculada als socialistes, AM vinculada a ERC, i EPM vinculada a ICV). Es tractava d'aliances que sobrepassaven l'àmbit municipal dels partits d'esquerres però que es mantenien a la seva òrbita. Les EPM són les que van aconseguir un grau més elevat d'autonomia respecte al partit, i que es van consolidar en municipis més grans.

I ja arribem al 2003, i sobretot al 2007, on comencen a prendre força les Candidatures Alternatives del Vallès, les Candidatures d'Unitat Popular i altres candidatures similars com a Castellbisbal o el Figaró (aquestes aconseguixen governs municipals durant anys). Tenen una politització més alta que les independents i se situen en municipis de dimensions molt més grans i en la regió metropolitana predominantment, i que arriben a assolir representació a ciutats com ara Santa Coloma o Sabadell.

Com ja s'ha exposat, tots aquests experiments ens porten fins al dia d'avui. En un moment de crisi econòmica, política i nacional, en què els fonaments del pacte constitucional posttransició sembla que s'afebleixen, possiblement a Catalunya serà en l'espai municipal on es consolidaran noves tàctiques d'acció i organització política de la transformació. En hores de tancar aquest article, s'ha filtrat a la premsa la gestació d'una candidatura ciutadana amb voluntat de disputar l'Ajuntament de Barcelona en les pròximes eleccions.⁵ Aquesta estaria liderada per activistes amb gran legitimitat política i social, com ara Ada Colau, exportaveu de la Plataforma d'Afectats per les Hipoteques, i faria una crida a subjectes polítics i socials plurals de la ciutat per a construir una alternativa de govern: Iniciativa per Catalunya-Verds, Candidatures d'Unitat Popular, Podemos, Procés Constituent, moviments veïnals i

4. Un 62,4% de la població s'autoidentifica d'esquerres en el darrer baròmetre del CEO, davant el 10,1%, que s'autoidentifica de dretes.

5. Nota del editor: Aquesta candidatura de la plataforma ciutadana Barcelona en Comú liderada per Ada Colau ha seguit la més votada a les eleccions municipals el 24 de maig de 2015 amb el 25,21% dels vots..

ciudadans, etc. També altres municipis catalans comencen a dibuixar-se noves hibridacions. Aniran per aquí les futures innovacions emancipadores des del món local? S'haurà de veure com evolucionen els esdeveniments, però el municipalisme pot tornar a ser el desencadenant de la transició des d'un escenari tancat a un context de possibilitats, una superació de la situació de partida que, com un terratrèmol, la sacsegi i la modifiqui, sense possibilitat de fer marxa enrere.

Referències

- AADD (2013): *Perspectives*, Espai La Fàbrica, Barcelona.
- ALEMANY, E.; M. SERRÀ i G. UBASART (2010): *Construint municipi des dels moviments socials. Candidatures alternatives i populars i barris en lluita*, Icaria, Barcelona.
- DE JÓDAR, J. i D. FERNÁNDEZ (2012): *Cop de CUP. Viatge a l'ànima i a les arrels de les candidatures d'unitat popular*, Columna, Barcelona.
- DOMÈNECH, X. (2014): «Hay un balcón esperando. La ruptura catalana» apunt al blog Hegemonies: <<http://iniciis.blogspot.com.es/2013/10/hay-un-balcon-esperando-la-ruptura.html>>.
- GRAU, E. i P. IBARRA (coord) (1999-2009): *Anuario de movimientos sociales*, Icaria, Barcelona.
- IBARRA, P. (2005): *Manual de sociedad civil y movimientos sociales*, Síntesis, Madrid.
- MURGUI, N. i G. UBASART (2010): «Viejas luchas, nuevos desafíos: una apuesta política desde el movimiento vecinal y el municipalismo alternativo», Espai La Fàbrica, Barcelona.
- OFFE, C. (1988): *Partidos políticos y nuevos movimientos sociales*, Sistema, Madrid.
- TARROW, S. (1997): *El poder en movimiento: los movimientos sociales, la acción colectiva y la política*, Alianza, Madrid.
- UBASART, G. (2012 a): *Candidatures alternatives i populars a Catalunya. Contruïnt democràcia*, Icaria.
- UBASART, G. (2012 b): «Municipalismo alternativo y popular. ¿Hacia una consolidación de las tesis del nuevo localismo y la politización del mundo local?», *Revista de Estudios Políticos (REP)* núm. 157, julio-septiembre.

